

Гаяш О.В., кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри фізичної реабілітації
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»,
м. Ужгород, Україна

ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ УЧНІВ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Одне з важливих завдань підготовки учнів з інтелектуальними порушеннями до самостійного життя та діяльності полягає у формуванні мовленнєвої компетентності – засобу спілкування і пізнання навколишньої дійсності, уточненні та збагаченні словникового запасу учнів і систематичної роботи над розвитком форм і засобів мовленнєвого вислову.

Дуже важливо при цьому вчити дітей вдумливо підбирати форми слів, осмислювати значення вживаних ними словосполучень, застосовувати мовні засоби, які вони засвоїли у процесі навчання та повсякденного мовленнєвого спілкування.

Діти з інтелектуальними порушеннями мають недоліки у вимові слів, труднощі в розвитку зв'язного мовлення, в узгодженні слів, у сприйнятті зверненого до них мовлення. Оволодіння писемним мовленням і користування ним також ускладнені.

Серед активних прийомів, які застосовуються на уроках української мови для подолання таких порушень, значне місце належить різним видам самостійних завдань.

При виконанні самостійних вправ розвивається увага, пам'ять, мислення учнів з інтелектуальними порушеннями, повторюється та закріплюється раніше вивчений матеріал.

Запровадження самостійних вправ на всіх етапах уроку дає можливість поглибити і зміцнити знання дітей, прищепити навички самостійно

опрацьовувати окремі питання граматики, навчити застосовувати знання у спілкуванні з людьми.

Щоб домогтися позитивного застосування самостійних вправ, необхідно готувати учнів до кожного конкретного виду роботи послідовно, поступово ускладнюючи завдання.

Виконання самостійних вправ – це індивідуальна робота кожного учня. При виконанні цієї роботи треба застосовувати індивідуальний підхід, організовувати контроль за роботою кожного учня, своєчасно надавати допомогу. Кожен урок має починатися з активної діяльності учнів унаслідок виконання різних самостійних вправ, які можуть пропонуватися вже на етапі перевірки домашнього завдання.

Перевіряючи домашнє завдання, можна використати такий вид роботи, як виконання вправи аналогічної домашній або запропонувати учням самостійні завдання на спеціально виготовлених картках: розкрити дужки, вставити пропущені букви, розставити розділові знаки, дописати речення за даним початком, замінити в тексті одні слова іншими. Робота з картками виробляє в дітей звичку працювати й виконувати завдання самостійно.

Під час опитування можна практикувати такий вид самостійних вправ, як «лексичну зарядку». Наприклад, вивчаючи рід прикметника, 1) учні добирають до поданих слів прикметники із протилежним значенням: широка дорога – вузька дорога, рання весна – ...; 2) добирають синоніми до поданих слів. Лексична зарядка розвиває думку учнів, пожвавлює початок уроку, залучає до активної роботи.

При подачі нового матеріалу доцільно поєднувати на уроці слова вчителя із самостійною роботою учнів. Так, при вивченні теми «Складні слова» урок починається із повторення способів словотворення. Учні називають словотворчі засоби. Після цього повинні дізнатися про новий спосіб творення слів. Проілюструємо це прикладом. У записаному реченні *«По морях і океанах пливають пароплави, теплоходи, атомоходи»* діти визначають, що слова «пароплави», «теплоходи», «атомоходи» означають кораблі, з'ясовують, чому

вони по-різному називаються. На дошці записують словосполучення і слова: парою плавають – пароплави, теплом ходять – теплоходи, атомом ходять – атомоходи.

Учні мають дослідити виписані слова, підкреслити в них корінь, пояснити їхнє утворення. На цьому уроці вчитель знайомить учнів з новими термінами слів: складні слова, сполучні голосні. Потім дається завдання пригадати назви локомотивів, що рухають поїзди. Діти записують слова: тепловоз, електровоз, паровоз.

З метою закріплення знань, одержаних на уроці, пропонується учням відповісти на запитання:

- Як називається людина, яка міряє землю?
- Як називають людей, які люблять книжки? і т.п.

Урок закінчується наступною роботою. На дошці записані слова: *білокора, червонолисте, різнокольоровий*. Учні пропонується завдання: списати у стовпчик, проти кожного слова записати слова, з яких вони утворені.

Застосування різних видів самостійних вправ під час пояснення нового матеріалу залучає дітей до активної роботи.

Реалізуючи в новій українській школі ідеї особистісно орієнтованого навчання, варто застосовувати на уроках групові форми самостійної роботи, коли діти виконують якесь завдання в парі або по трое-четверо. Це виховує вміння співпрацювати в колективі, організуватися на співпрацю. Учні прагнуть на уроці спілкування у процесі виконання групових завдань, треба не тільки не тамувати їхню природну схильність, а й використовувати її для взаємного навчання.

Не можна виховувати самостійність у навчанні, не підтримуючи в учнів з інтелектуальними порушеннями віри в свої сили. Тому до кожного завдання дітей потрібно готувати, заохочувати їх до самоконтролю.

Щоб учні правильно виконали самостійне завдання, треба дати їм чіткі настанови (пам'ятки, алгоритми) щодо послідовності роботи, прагнучи зробити їх надбанням власного досвіду кожної дитини.

Отже, кожен урок української мови має нести в собі позитивний заряд, має бути насичений радістю. Ми переконані, що самостійність учнів у навчанні – найважливіша передумова повноцінного оволодіння знаннями, вміннями, навичками. Правильно застосована самостійна робота розвиває довільну увагу школярів, виробляє в них здатність міркувати і взагалі формує самостійність як рису характеру.

Список використаних джерел

1. Жуковська Л. Організація самостійної роботи на уроках української мови у старших класах. *Дефектолог*. Київ : Видавець: ФО-П Кухаренко Ю.Ю., 2009. № 6 (30). С. 32-35.

2.

1. Дефектологічний словник : навч. посіб. / за ред. В.І. Бондаря, В.М. Синьова. Київ : «МП Леся», 2011. 528 с.

2. Докучина Т.О. Мотивація навчання як запорука стимулювання учнів до досягнення успіху. Педагогічна освіта : теорія і практика : зб. наук. праць. Кам'янець-Подільський : Видавець ПП Зволейко Д.Г., 2011.

Вип. 8.

С. 32-37. URL : <https://cutt.ly/qCjr88E>.

3. Миронова С.П. Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка : підручник. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний

університет імені Івана Огієнка, 2015. 312 с.